

Hallintotiede yhteiskuntatieteiksi -

ehdotus ei saa kannatusta hallintotieteilijöiltä eikä työelämältä

HALLINTOTIETEELLISET TUTKINNOT OSAKSI YHTEISKUNTATIEITEITÄ

Ylipistollista tutkintorakennetta ollaan muuttamassa kovalla kiireellä. Lokakuun lopussa opetusministeriön asettama työryhmä jätti mietintönsä, jossa esitettiin suunnitelma yliopistojen perustutkintorakenteen muuttamisesta kaksiportaiseksi. Osana työtään työryhmä esitti myös, että yhteiskuntatieteellisellä koulutuslallalla tulisi ottaa käyttöön yksi ainoa tutkintonimike, joka olisi yhteiskuntatieteiden kandidaatti, ja -maisteri, -lisanssiaatti ja -tohtori.

Ehdotus tarkoittaa valtiotieteiden ja hallintotieteellisten tutkintonimikkeiden muuttamista yhteiskuntatieteellisiksi tutkintonimikkeiksi. Työryhmän mielestä yhteiskuntatieteiden ja valtiotiede-alkuisten tutkintojen nimet ovat päällekkäisiä, ja helposti yhtenäistettävissä. Tutkintotodistuksissa ja niiden kansainväliseen käyttöön tarkoituisissa liitteissä voitaisiin tutkinnon sisältö ilmaista siten, että hallintotieteiden alueella tehtyjen tutkintojen profiili tulisi selvästi esille. Ehdotuksestaan huolimatta työryhmä siis myöntää, ettei hallintotieteiden alueella yhtenäistäminen ole kovin luonteva ratkaisu. Jos ehdotus toteutuu, niin ehkäpä monen käyntikortissa lukeekin "yhteiskuntatieteiden maisteri", hallintotiede, julkisoikeus, lääkitöoikeuden suuntautumisvaihtoehto."

Opetusministeriön työryhmä esittää perusteluinaan, että tutkintonimikkeitä on alalla käytyjen keskustelujen pohjalta tarpeen yhtenäistää. Ehdotuksesta ei siis selviä, mitä hyötyjä esimerkiksi hallintotieteiden tutkintojen lopettamisesta on kaksinkertaisen tutkintorakenteen toimeenpanossa, tai onko ratkaisu luonteva ylipäänsä tieteenalojen kehityksen tai työelämän muutosten takia. "Käydyt keskustelut" ovat argumenttina muutoinkin vähintään kummallinen muuten melko huolellisesti laaditussa ehdotuksessa. Perustelu ei ole rationaalinen, eikä hyvään hallintoon kuuluvan avoimuuden periaatteen mukainen. Tämän päivän hallinnossa merkittävien uudistusehdotusten perustelujen tulisi olla loogisia ja tilannetekijöistä lähteviä, eivätkä "käydyt keskustelut" täytä mitenkään tätä kriteeriä. Rationaalisen ja avoimen hallinnon periaatteita opettavan onkin hyvin vaikea välittää uskottavaa kuvaa hallinnosta opiskelijoille, jotka omalta osaltaan seuraavat tarkasti tutkintonimikekeskustelua. Tutkintonimike-ehdotus tuntuu kokonaisehdotukseen nähden irralliselta ja erilliseltä.

Hallintotieteilijät, joita tutkintonimikkeen muuttaminen koskee, eivät ole juuri päässeet mukaan niin sanottuihin "käytyihin keskusteluihin". Ehdotus on kuitenkin käynnistänyt hallintotieteilijöiden keskuudessa keskustelua. Hallintotieteellinen yhteisö on yksiselitteisesti vastustanut tutkintonimikkeiden muuttamista yhteiskuntatieteellisiksi tutkinnoiksi. Myös tapaamamme julkisen sektorin edustajat, joihin kuuluu kunnanjohtaja ja valtion palveluksessa toimivia, ovat pitäneet tehtyä ehdotusta tarpeettomana. Hallintotieteellinen tutkinto tunnetaan työelämässä ja sitä arvostetaan, eikä tarvetta muutokselle ole.

Ehdotus ja sen käsittelyyn varattu aika ovat ehdottomasti riittämättömiä, kun otetaan huomioon, kuinka vakavasta ja periaatteellisesti tärkeästä asiasta on kysymys. Tiedepoliittikkaa ei pidä alistaa lyhytnäköisen valtapelin eikä henkilökohtaisen kunnianhimon keinoksi. Jokainen, joka ajattelee toisin, voi kuvitella mielessään, miltä hänestä tuntuu, jos juuri hänen tieteensä tutkintonimike muutettaisiin joksikin muuksi. Tällaiset asiat vaativat huomattavasti enemmän sekä aikaa että avoimuutta ja perus-

teellisuutta kuin nyt näyttää olevan mahdollista. Kysymys on siis menettelytavoista ja viime kädessä tiedepolitiikan uskottavuudesta.

OVATKO HALLINTOTIETEET YHTEISKUNTATIETEITÄ?

Tutkintoihin liittyvien uudistusten perustan tulee ensisijaisesti olla tieteellisissä rakenteissa. Onkin siis kysyttävä, ovatko hallintotieteet yhteiskuntatieteitä vai onko niillä sittenkin sellainen oma perusta, joka oikeuttaa niiden olemassaolon.

On kiinnostavaa analysoida yhteiskuntatieteiden käsitettä. Sen avulla erotetaan luontoa tutkivat tieteet ihmisiä erilaisissa yhteiskunnallisissa konteksteissa (joista eräs keskeisimmistä on todellakin organisaatio) tutkivista tieteistä. Yhteiskuntatiede jakaantuu siten mm. sosiologiaan, valtio-oppiin ja hallintotieteeseen. Tästä jaosta ei liene kovin asiallista johtaa poliittista ratkaisua siihen, kuinka eri tutkintoja pitäisi nimitellä.

Hallintotieteellä on pitkä historia ja vakiintunut asema tieteiden kentässä. Tampereen yliopistossa hallintotiedettä on opetettu jo lähes neljä vuosikymmentä. Tieteenalana hallintotieteen juuret ovat jo ainakin 1600-luvulle. Alalla on myös ollut merkittäviä tutkijoita. Nobel-palkinnon saanut Herbert A. Simon luetaan hallintotieteilijäksi ja se on suoritus, johon vain taloustieteilijät yhteiskuntatieteiden kentässä ovat kyenneet.

Tieteiden kentässä hallintotieteille on jäänyt erityisesti organisaatioiden tutkimus, alue, jota muut tieteet eivät analysoi samassa laajuudessa ja syvyydessä. Hallintotiede tutkii organisaatioiden yleispäteviä ominaisuuksia ja hallinnollisten rakenteiden ja prosessien vaikutuksia organisaatioissa työskenteleviin ihmisiin. Hallintotiede tutkii myös sitä, kuinka organisaatiot strukturoivat ja ehdollistavat kansalaisten ja kuluttajien valintoja yhteiskunnassa. Nämä tehtävät kuuluvat korostetusti hallintotieteelle.

Hallintotieteet muodostavat suomalaisissa yliopistoissa sinällään moniaineisen kokonaisuuden. Hallintotieteisiin kuuluu varsinaisen hallintotieteen ohella niin kunnallistiede, aluetiede, finanssihallinto kuin julkisoikeuskin. Lisäksi hallintotieteitä edustavat eri sektoreiden tarpeisiin tehdyt koulutusohjelmat kuten turvallisuushallintoa koskeva tutkinto. Yhdistävänä nimittäjänä on kiinnostus julkisen sektorin toiminnallisiin ja hallinnollisiin kysymyksiin.

Hallintotieteilijöiden identiteetti on riittävän vahva, eikä alan sisältä ole tullut ehdotuksia tutkintonimikkeen muuttamiseksi. Hallintotieteilijät mieltävät olevansa hallintotieteilijöitä. Lisäksi Suomessa eri yliopistoissa hallintotieteellisiä koulutuslinjoja on niin runsaasti, ettei ole tarpeellista heikentää hallintotieteiden asemaa. Hallintotieteellisiä koulutusohjelmia on jatkuvasti tullut lisää ja tämä kertoo siitä, että hallintotieteilijöiden edustamalle tieteenalalle on kysyntää yhteiskunnassa.

Nähdäksemme hallintotieteillä ja sen eri suunnilla on selkeästi omat tutkimuskohteensa sekä tieteellinen perusta niiden käsittelyyn. On tietenkin niin, että esimerkiksi yleinen hallintotiede ottaa vaikutteita eri tieteenaloilta, kuten kasvatustieteistä (esimerkiksi oppiva organisaatio), psykologiasta (esimerkiksi organisaatiokäyttäytyminen) ja kauppatieteistä (esimerkiksi taloudelliset kysymykset). Eräs vaikutteiden alue on yhteiskuntatieteet, kuten sosiologia, jossa pohditaan muun monia organisaatiokentteisiin liittyviä kysymyksiä. Myös menetit yhdistävät sosiaalitieteitä. Toisaalta jos vaikutteiden ottaminen olisi syy yhdistää oppialoja, olisi varsin perusteltua yhdistää hallintotieteiden ohella vaikkapa kasvatustieteet osaksi yhteiskuntatieteitä. Lisäksi kehitys on mennyt ainakin yleisen hallintotieteen osalta siihen suuntaan, että keskustelu yhteiskuntatieteeseen on vähentynyt. Tämä johtuu muun muassa julkisen sektorin ja yksityissektorin lähentymisestä.

Tiedeperustaisesti on siis hyvin vaikea löytää perusteluja hallintotieteen tutkintoni-

mikkeen muutokselle. On hankala käsittää, mikä olisi esimerkiksi julkisoikeuden ja yhteiskuntatieteiden yhteys. Julkisoikeuden edustaja yhteiskuntatieteiden maisterina olisi varmasti kansainvälinen harvinaisuus.

Hallintotieteilijät ovat organisoituneet tieteenalana omaksi tiedeyhteisökseen. Hallinnon Tutkimuksen seuran ydinedustus tulee hallintotieteilijöistä. Yhteiskuntatieteilijät ovat hyvin vähän osallistuneet hallintotieteilijöiden käymään keskusteluun. Vahva tiedeyhteisö ja sen piirissä käytävän tutkimusta arvioiva keskustelun pohjalta on perusteltavissa tutkintoalojen olemassaoloa.

Myös kansainvälisellä tasolla hallintotieteilijät toimivat omissa yhteisöissään ja kokonaisuuksinaan. Kansainvälisesti katsottuna hallintotieteelliset tutkinnot ovat perusteltavissa ja niitä löytyy eri yliopistoissa. Emme ole havainneet muissa maissa pyrkimyksiä muuttaa hallintotieteellisiä tutkintoja yhteiskuntatieteellisiksi tutkinnoiksi.

Itse asiassa EU-yhteys näyttää toimivan korostetusti suuntaan, jossa hallintotieteellä on keskeinen asema. Instituutioiden vaikutusten analyysi ja kehittäminen ovat pitkään EU:ssa asioita, joissa hallinnollisella asiantuntemuksella on merkittävä sijansa.

HALLINTOTIETEET TYÖELÄMÄN KANNALTA

On tärkeää, että tutkinnoilla on aidosti olemassa kysyntä ja tarve käytännössä. Työelämälähtöisyys onkin vahvasti esillä näkökulmana opetusministeriön työryhmässä. Tämä on hyvä asia. Kuitenkin juuri työelämän kehityksen kannalta ehdotus hallintotieteellisten tutkintojen muuttamiseksi yhteiskuntatieteellisiksi tutkinnoiksi näyttää varsin kummallisesta.

Julkisen sektorin henkilöstöpolitiikassa on ollut viime vuosina vahva pyrkimys eriyttää hallinnolliset tehtävät omiksi kokonaisuuksikseen. Tämä perustuu muun muassa käsitykseen, että hallinnollisissa tehtävissä, esimerkiksi johtamisessa, tarvitaan selkeästi substanssiosaamisesta eroavaa osaamista.

On kiistanon tosiasia, että julkisessa hallinnossa hallintotieteellisen osaamisen merkitys on voimakkaasti kasvanut. Esimerkiksi hallinnollisten menetelmien ja käytäntöjen merkitys on tullut yhä tärkeämmäksi ja toimintaa haetaan parannusta muun muassa tasapainoisen mittariston, laatujärjestelmien tai tulosohjauksen avulla, joiden asiantuntijoita ovat hallintotieteilijät. Samoin työelämän ja organisaatioiden kehittämiseen liittyvät asiat ovat tulleet yhä tärkeämmäksi.

Voimme sanoa, että hallintotieteelle on muodostunut vahva tieteellinen identiteetti, jolle on tunnusomaista teorian ja käytännön välinen luova vuorovaikutus. Hallintotieteilijät ovat olleet uudistamassa julkista hallintoa sen kaikilla tasoilla. Hallintotieteelle on meillä myös ominaista kriittinen suhtautuminen asioihin, asia, jolle käytännön ammattilaiset antavat arvoa. Hallintotiede on ollut kehittämässä ns. policy-analyttistä koulukuntaa, jolla on keskeinen merkitys julkisten ohjelmien muotolussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa.

Lisäksi julkisessa hallinnossa on alettu panostaa yhä voimallisemmin työnantaja-kuvaan. Julkisen hallinnon tulee kyetä kilpailemaan tulevaisuudessa työvoimasta. Uskomme, että yliopistoissa hallintotieteiden tutkintonimike tukee osaltaan julkisen hallinnon kilpailukykyä. Tämä sama asia näkyy käänteisesti kauppatieteiden kohdalla. Yrityselämän edustajat ovat perustelleet Tampereelle erityisen kauppakorkeakoulun perustamista sillä, että se on osoitus alan arvostamisesta. Sama koskee valtion hallintoa. Hallintotieteelliset tutkinnot ovat osoitus siitä, että yliopistossa arvostetaan julkista hallintoa ja siihen liittyvää osaamista ja näin tuetaan valtion työnantajapolitiikan lähtökohtia.

Hallintotieteilijöillä on työmarkkinoilla selkeät tehtävät, joihin tutkinnot tuottavat val-

miuksia. Julkisessa hallinnossa on yhä enemmän hallintotieteisiin liittyvää osaamis-
tarvetta ja valtion henkilöstöpoliittisten linjauksien takia hallintotieteilijöitä tarvitaan
yhä enemmän. Tutkintonimike on tärkeä ja se symbolisoi kantajansa osaamista.
Työmarkkinoilla hallintotieteelliset tutkinnot tunnetaan ja niiden suorittajia arvoste-
taan.

TUTKINTONIMIKEUUDISTUSTA EI TULE TEHDÄ KEVEIN PERUSTEIN

Ensi näkemältä tutkintonimikkeen muutos tuntuu periaatteellisesti vähäpätöiseltä
asialta, mutta sitä ei missään nimessä ole. Tutkintonimikkeen muuttamista ei siis tulisi
tehdä kevein perustein. Sillä vaikutetaan tieteenalaperustaan, osaamisen profiloitu-
miseen ja tehtäviä koskeviin arvostuksiin. Kysymys on myös kaikista hallintotieteen
tutkinnon suorittaneista henkilöistä, joiden osaamisen arvostamisesta, identiteetistä
ja asemasta työmarkkinoilla ratkaisuilla päätetään. Siksi tutkintonimikkeitä koske-
vissa ratkaisuissa tulisi kuunnella vahvasti niitä, joita asia koskee eli alan edustajia
yliopistoissa, valtion ja kuntien hallinnon edustajia ja sen kehittämiseen osallistuvia
toimijoita sekä hallintotieteellisen tutkinnon suorittaneita. Kysymys on siitäkin, että
valtionhallinnossa tulisi tehdä päätökset rationaalisin ja harkituin argumentein. Ehd-
otuksen argumentti "käyty keskustelu" ei täytä hyvän hallinnollisen päätöksenteon kri-
teeriä.

Muutoksille on osoitettava selvä tarve ja argumentit siitä, mitä lisäarvoa niillä saa-
daan. Tällaista opetusministeriön esittämän työryhmän toimesta ei ole esitetty. Itsekin
ymmärtäisimme hyvin hallintotieteellisten tutkintojen muuttamisen yhteiskuntatieteel-
lisiksi tutkinnoiksi, mikäli mainitut tieteenalat olisivat lähentyneet, työmarkkinoilla olisi
kysyntää uudentyypisistä osaamisesta tai kansainvälinen kehitys vaatisi muutosta.
Nyt suunta on ollut mainituissa asioissa hallintotieteellistä osaamista ja profiloitu-
mista vahvistava.

Jos hallintotieteen tutkinto nimitys poistetaan, luodaan tilanne, jossa hallintotieteiltä
viedään perusta kehittämään itseään, eikä tämä voi olla missään nimessä uudistajien
tavoite. Hallintotiede menettää henkistä voimaansa ja näkemyksellisyyttään, laitosta-
solla syntyy hallinnollisia hankaustilanteita, joilla voi olla pitkä vaikutus. Ajatus yksin-
kertaistamisesta tuntuu oudolta, kun valtionhallinnossa on opeteltu kompleksisuuden
hallintaa jo 70-luvulta lähtien.

Henkilökohtaisesti emme osaa nähdä minkäänlaista asiaperustaista argumenttia
sille, minkä takia hallintotieteellisten tutkintojen muuttaminen yhteiskunnallisiksi tut-
kinnoiksi olisi koulutus-, tiede- tai työmarkkinapoliittisesti hyödyllinen ja lisäarvoa
antava ratkaisu.

Hallinnon Tutkimus-lehden ja tiedeyhteisön puolesta toivoisimme, että asiaa puol-
taneet voisivat osallistua keskusteluun ja esittää lehden palstoilla ehdotukseen joh-
taneet syyt. Nyt on tilaisuus "käytäviin keskusteluihin."

Risto Harisalo

Jari Stenvall